

cada dia més normal, d'aquest metre dactílic en la nostra poesia. En Riba l'ha aplicat en la magnífica intensitat fonètica del català mitjançant versos de sis accents (comptant com a tals els secundaris), «distribuïts en una alternança i amb unes cesures que almenys recordin les de l'hexàmetre homèric». No coincideix, per tant, amb el principi assajat en les seves versions fragmentàries de la *Ilíada* per J. M. Pabón, per al qual els hexàmetres clàssics *sonen* en llur immensa majoria amb cinc accents i no amb sis. També els hexàmetres d'En Maragall duïen sis accents. La qüestió, tanmateix, és accessòria. Tenint en compte les possibilitats tòniques del català i la utilització dels accents secundaris, segons la pràctica d'En Riba, és indubtable que la imitació del seu hexàmetre respon a les exigències de la més fina orella, mentre que el seu so desperta la llibertat i la riquíssima flexibilitat de la mètrica antiga.

El nostre poeta, en suma, s'ha acontentat a perseguir l'àmbit i el ritme que necessitava l'estil homèric per a fer-se sentir en una aproximació. Per això ha fugit sempre de qualsevol rigor i de qualsevol fidelitat abassegadora. Àdhuc en la distribució externa són visibles les seves intencions. Els vint-i-quatre cants de l'*Odissea*, en efecte, són dividits en la traducció segons entitats temàtiques, amb interferències o fraccionaments dels cants tradicionals, a través d'una trilogia natural: *El viatge de Telèmac*, *Les aventures d'Ulisses* i *La venjança d'Ulisses*. Potser la lectura, i fins la consulta, del poema resulten així per al lector d'avui més netes i més profitoses. Aquest lector mitjà, però, hi trobarà a faltar breus notes que l'orientin al llarg d'aquelles concepcions velles de trenta segles. D'altra banda, no comprenem com de bell nou restableix En Riba la moda de trencar les paraules acabades en -r muda substituïnt-la per apòstrof quan la paraula següent comença amb vocal; exemples: «l'esgarrifó' i la fatiga» (pàg. 112), «envià un herald a cercà' el seu obsequi» (pàg. 148); «sense havè' alliberat» (pàg. 187). Creiem totalment innecessàries aquestes grafies per al discret lector. Alguna novetat, com la forma *naixeren* (pàg. 187), és deguda a preferències personals que cal tenir sempre presents quan es llegeix un poeta com Carles Riba, mestre en el lèxic i en la gramàtica. — MIQUEL DOLÇ.

La Fundació Bernat Metge. — Amb el primer tom de les tragèdies de Sòfocles, traduïdes per Carles Riba, la Fundació Bernat Metge assolí el centenar de volums. Els cent vuit llibres publicats fins ara són una magnífica demostració de la continuïtat d'aquesta obra, que avui ja ofereix com a resultat una de les realitats més fecundes del nostre moviment intel·lectual. En mirar l'obra realitzada, ens adonem de l'evolució de la nostra llengua literària, que s'ha anat fent, en les traduccions de la Fundació, cada vegada més conscient i més exacta, al mateix temps que més acostada al català actual. És que la traducció dels clàssics ha estat en el nostre país, com ho fou abans en altres pobles, la contribució més eficaç a la fixació de l'idioma; el català, en fer-se apte per a l'expressió del pensament dels autors antics, ha adquirit la precisió i la ductilitat d'una llengua perfectament elaborada.

Això, ja ho pressentí l'enyorat patrici Francesc Cambó quan, ara fa trenta anys, constituí la Fundació sota el seu mecenatge, i ho pressentiren també els qui, amb Joaquim Balcells, Joan Estelrich i Carles Riba s'emprehgueren la tasca de traduir els clàssics grecs i llatins al català. D'ells, recordem ara amb emoció aquells que ja no són entre nosaltres, i hem d'esmentar especialment, per la important part que tingueren en aquesta obra, Joan Creixells, el malaguanyat traductor de Plató, que la mort s'endugué quan ja l'obra feta per ell justificava les més altes esperances, i Joaquim Balcells, l'home que fou tot cor, el mestre que portà l'esperit de renovació en l'ensenyament del llatí a la nostra Universitat i que fou en tot moment un gran amic i un guia segur per als seus deixebles.

L'activitat de la Fundació Bernat Metge es ressentí, com totes les altres manifes-

tacions de la nostra vida cultural, dels dolorosos fets de l'any 1936 i de llurs conseqüències; després, el ritme de publicació ha anat creixent altra vegada.

En aquests darrers anys, dins la sèrie d'escriptors grecs, Carles Riba ha acabat la publicació de les *Vides paral·leles* de PLUTARC i ha començat la de les *Tragèdies* de SÒFOCLES. El volum que clou les *Vides paral·leles* (XVI, 1946) conté, a manera d'apèndix a aquella obra, les vides de Galba i d'Otó, que són l'única cosa que s'ha conservat d'una altra obra de Plutarc, avui perduda, formada per les biografies dels vuit primers cèsars. El text grec d'aquesta edició reproduïx el de l'edició de K. Ziegler. Aquest volum porta, a més, els índexs d'autors i de noms propis citats en les *Vides*; per als escriptors catalans, aquests índexs tenen el gran valor d'ésser un important repertori — bé que, naturalment, no complet — de noms grecs i llatins transcrits al català. L'altra obra de Carles Riba (SÒFOCLES, *Tragèdies*, I, 1951) comprèn les dues tragèdies que versemblantment són les primeres en l'ordre cronològic: *Les dones de Traquis* i *Antígona*. El text que acompanya la traducció segueix principalment el de les edicions de Masqueray i de Pearson. En la introducció i en les notes preliminars a cadascuna de les tragèdies, Carles Riba fa un profund estudi de les obres de Sòfocles.

Han aparegut els volums II i III (1950 i 1951) de les *Arengues* de DEMÒSTENES, que amb la mort de René Guastalla, el professor francès que havia establert el text del primer volum, havien restat interrompudes. Joan Petit, que ja havia fet la traducció del primer volum, ha fet també la d'aquests dos i n'ha fixat el text seguint les mateixes directrius d'admetre com a base del text les lectures dels mss. S i Y, de París, que foren totalment collacionats per Guastalla.

Després d'una llarga interrupció, motivada per la mort de Joan Creixells, s'ha reprès la publicació dels *Diàlegs* de PLATÓ. Jaume Olives ens ha donat, en el volum IV (1952), una traducció dels diàlegs *Cràtil* i *Menexen* i uns estudis preliminars que són una digna continuació de l'obra començada. El text és fonamentalment, com en els volums anteriors, el de l'edició de J. Burnet.

Jaume Berenguer ha donat el primer volum (1953) de la *Història de la guerra del Peloponès* de TUCÍDIDES. La traducció va precedida d'una introducció, en la qual el traductor fa un acabat estudi del gran historiador i de la seva obra. El text que ha adoptat està basat en el de les edicions de C. Hude i de H. S. Jones.

Els volums de la sèrie d'escriptors llatins publicats en aquests darrers anys són més nombrosos. Han aparegut quatre volums més de les *Comèdies* de PLAUTE: el V (1947) conté *Epídicus* i *Menaechmi*; el VI (1949), *Mercator* i *Miles gloriosus*; el VII (1951), *Mostellaria*, i el VIII (1952), *Persa* i *Poemulus*. Marçal Olivar ha donat a la traducció una flexibilitat que li permet gairebé sempre de traslladar a la nostra manera de parlar les facècies del comediògraf llatí. El text que ha adoptat és, amb algunes variants, el d'E. Ernout.

Dels *Epigrammes* de MARCIAL s'han publicat dos volums: el primer (1949) conté el *Liber Spectaculorum* i els quatre primers llibres d'epigrammes, i el segon (1952), els llibres cinquè, sisè i setè. L'ur traductor, Miquel Dolç, ha resolt amb gràcia i dignitat el problema que li plantejava el to massa atrevit d'alguns dels epigrammes. Quant al text, Dolç ha seguit el de Lindsay, sense deixar de tenir en compte el de l'edició més recent d'Heraeus. En la introducció ha fet un interessant estudi del poeta bil·lible i de l'ambient en què visqué a Roma.

Marià Bassols de Climent i Josep M. Casas i Homs han donat en llur versió de les *Històries* de TÀCIT (I i II, 1949) una fidel interpretació de l'estil concís i torturat d'aquest historiador. En la introducció, el doctor Bassols de Climent fa un estudi completíssim de la personalitat i de l'obra de Tàcit; el text que acompanya la traducció, l'ha establert, seguint les directrius de les edicions modernes d'aquesta obra, a base del ms. *Mediceus alter*, de la biblioteca Laurenciana, del qual són còpies tots els altres.

Eduard Valentí ha continuat la traducció dels tractats filosòfics de CÍCERÓ: *Dels*